

תוכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

12 בדצמבר 2024

סקר מעמיק בציבור הערבי בחלוק שנה למלחמה

65.8% מהנשאלים מעידים כי תחושת הביטחון האישי שלהם חלשה כיום, בעיקר בגלל ריבוי מקרי האלימות ביישובים הערביים, אך גם בגלל המלחמה המתמשכת • 65.1% מדווחים כי מצבם הכלכלי די טוב • 57.8% סבורים כי המלחמה בשנה האחרונה עוררה תחושה של שותפות גורל בין ערבים ליהודים בישראל • 48.7% מאמינים כי פתרון שתי המדינות הוא הפתרון הריאלי לסכסוך הישראלי-פלסטיני • 53.4% סבורים כי הסכם נורמליזציה בין ישראל לסעודיה יהיה בגדר התפתחות חיובית באזור • 71.8% תומכים בהצטרפות מפלגה ערבית לקואליציה שתקום אחרי הבחירות הבאות לכנסת

ד"ר אריק רודניצקי

הממצאים העיקריים

- רוב בציבור הערבי (65.8%) מעידים כי תחושת הביטחון האישי שלהם רופפת. הסיבה העיקרית לתחושה זו היא ריבוי מקרי האלימות ביישובים הערביים (63.1%), אך גם המלחמה המתמשכת (24.6%). מנגד, 65.1% ממשתתפי הסקר מעידים כי מצבם הכלכלי טוב יחסית, ו-57.8% סבורים כי המלחמה בשנה האחרונה עוררה תחושה של שותפות גורל בין ערבים ליהודים בישראל.
- חלק לא מבוטל בציבור הערבי (39.4%) מדווחים כי תחושת השייכות שלהם למדינה נחלשה בעקבות המלחמה. מנגד, שיעור דומה (42.3%) מעידים כי המלחמה לא השפיעה על תחושתיהם ביחס למדינה. רק 17.4% מציינים כי המלחמה דווקא חיזקה את תחושת השייכות שלהם למדינה.
- בציבור הערבי חלוקות הדעות על זהותו של הגורם האמור לנהל את החיים ברצועת עזה לאחר המלחמה: 20.7% סבורים כי יש להטיל זאת על הרשות הפלסטינית, 20.1% תומכים בכוח בין-לאומי, 17.9% קוראים להטיל את הניהול על ישראל ו-15.8% סבורים שיש להטיל את המשימה על גורמים עזתיים מקומיים. רק 6.7% מאמינים כי על חמאס להמשיך ולנהל את החיים ברצועת עזה לאחר המלחמה.
- מחצית מהציבור הערבי (48.7%) סבורים כי הפתרון הריאלי לסכסוך הישראלי-פלסטיני הוא פתרון שתי המדינות על בסיס קווי 1967. האחרים נחלקים בין נשאלים שאינם רואים פתרון באופק (27.1%) לבין תומכים בפתרון של מדינה אחת, מהים עד הנהר, המשותפת לישראלים ולפלסטינים (21.7%).
- רוב בציבור הערבי (61.9%) סבורים כי לא נראה באופק פיוס בין ישראל לפלסטינים ואף לא סיום הסכסוך ביניהם. מנגד, רבע מהנשאלים (26.5%) דווקא סבורים כי פיוס בין שני העמים וסיום הסכסוך ביניהם יושגו בתוך 10 שנים לכל היותר.
- מחצית ממשתתפי הסקר (53.4%) סבורים כי הסכם נורמליזציה בין ישראל לסעודיה עשוי לסמן התפתחות חיובית באזור. בצד זאת, מחצית מהמשתתפים (49.2%) סבורים כי פתרון הסכסוך הישראלי-פלסטיני אינו אמור להיות תנאי מקדים להסכם נורמליזציה בין ישראל לסעודיה.

תוכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

- רוב גדול של משתתפי הסקר (71.8%) תומכים בהצטרפותה של מפלגה ערבית לממשלה שתקום לאחר הבחירות הבאות. מחצית מהציבור הערבי (47.8%) תומכים בהצטרפות לכל קואליציה ולא רק לממשלת מרכז-שמאל.
- אילו נערכו היום הבחירות לכנסת, שיעור ההצבעה הצפוי בחברה הערבית היה עומד על 53.3%, בדומה לשיעור שנצפה בבחירות לכנסת ה-25 (53.2%) שנערכו בנובמבר 2022. במצב זה, חד"ש-תע"ל ורע"מ צפויות לקבל 5 ו-4 מושבים בכנסת, בהתאמה, ואילו בל"ד אינה צפויה לעבור את אחוז החסימה.
- המלחמה לא שינתה את סדר היום של הציבור הערבי. בראש סולם העדיפויות ניצבת בעיית האלימות והפשיעה (66.5%), והיא מאפילה על סוגיות אחרות כגון פתרון הבעיה הפלסטינית (10.9%) והסדרת התכנון והבנייה ביישובים הערביים (10.7%).
- זהותם האישית של האזרחים הערבים מכילה שלושה מרכיבים דומיננטיים: האזרחות הישראלית (33.9%), ההשתייכות לדת (29.2%), והזהות הערבית (26.9%). חלק קטן ממשתתפי הסקר (9%) רואים את הזהות הפלסטינית כמרכיב הדומיננטי בזהותם.

תוכן העניינים

3	הלכי הרוח בציבור הערבי בצל המלחמה.....
4	היחסים בין הערבים ליהודים ותחושת השייכות למדינה.....
8	שאלת היום שאחרי המלחמה: מי אמור לנהל את החיים ברצועת עזה?.....
10	פתרון הסכסוך הישראלי-פלסטיני ושאלת הנורמליזציה בין ישראל לסעודיה.....
14	השתתפות הערבים בבחירות ושותפותם הפוליטית בממשלה.....
16	סדר היום של הציבור הערבי.....
17	שאלת הזהות האישית.....

תוכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

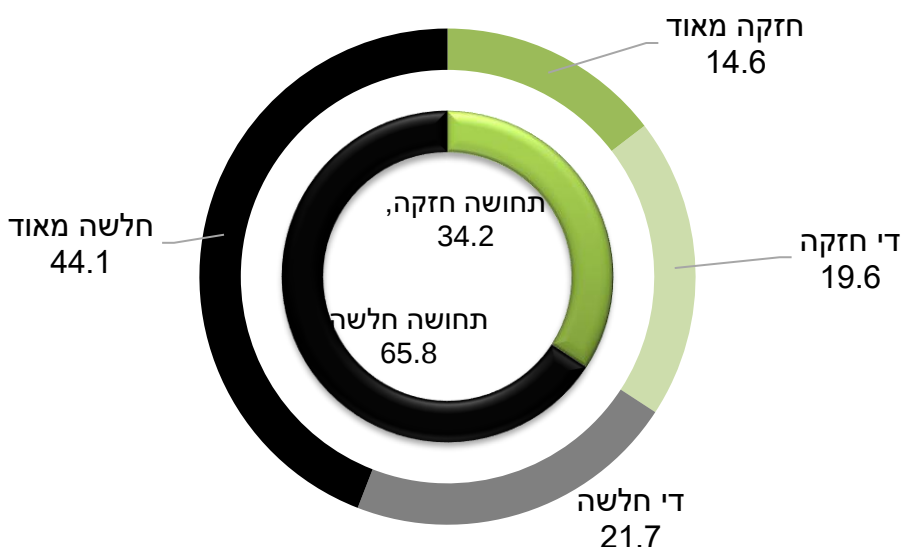
הלכי הרוח בציבור הערבי בצל המלחמה

רוב משתתפי הסקר (65.8%) מעידים כי תחושת הביטחון האישי שלהם כיום חלשה, וחלקם הגדול (44.1%) מעידים כי היא חלשה מאוד. הגורם העיקרי שמשפיע לרעה על תחושת הביטחון האישי של האזרחים הערבים או על מצב רוחם הוא ריבוי מקרי האלימות ביישובים הערביים (63.1%). סיבה נוספת היא כמובן המלחמה המתמשכת (24.6%). סיבות אחרות ברמת חומרה נמוכה הן מצוקה כלכלית (6.9%), חיכוכים עם אזרחים יהודים (3.4%) ובעיות משפחתיות או אישיות (2%).

בסקר שנערך זמן קצר לאחר פרוץ המלחמה (בנובמבר 2023) העידו 81.1% מהנשאלים כי תחושת הביטחון האישי שלהם נפגעה בגלל המלחמה, ובסקר שנערך ביוני 2024 ציינו 74% מהמשתתפים כי תחושת הביטחון האישי שלהם חלשה. ניתן להתעודד מן המסקנה העולה מן הסקר הנוכחי, ולפיה ניכרת מגמת ירידה מובהקת ברמת החשש בציבור הערבי לאורך השנה האחרונה אשר עומדת בסימן המלחמה. עם זאת, ככל שהאזרחים הערבים מצליחים להתמודד בשנה האחרונה עם השפעות המלחמה, נראה כי הם אינם מסוגלים עוד לשאת את ההשפעות הקשות של הפשיעה והאלימות ביישוביהם. גם השנה גובה בעיה זו קורבנות רבים במיוחד: 216 נרצחים (עד סוף נובמבר 2024).¹

במישור הכלכלי נראה כי החיים בצל המלחמה לאורך השנה החולפת מתנהלים כתקנם באופן יחסי. בסקר שנערך בנובמבר 2023 דיווחו רוב הנשאלים (64.9%) כי מצבם הכלכלי נפגע בעקבות פרוץ המלחמה. בסקר הנוכחי, בחלוף שנה למלחמה, רוב המשתתפים (65.1%) העידו כי מצבם הכלכלי די טוב. שיעור דומה (67.8%) נמדד גם בסקר שערכה תוכנית קונרד אדנאואר בחודש יוני האחרון.

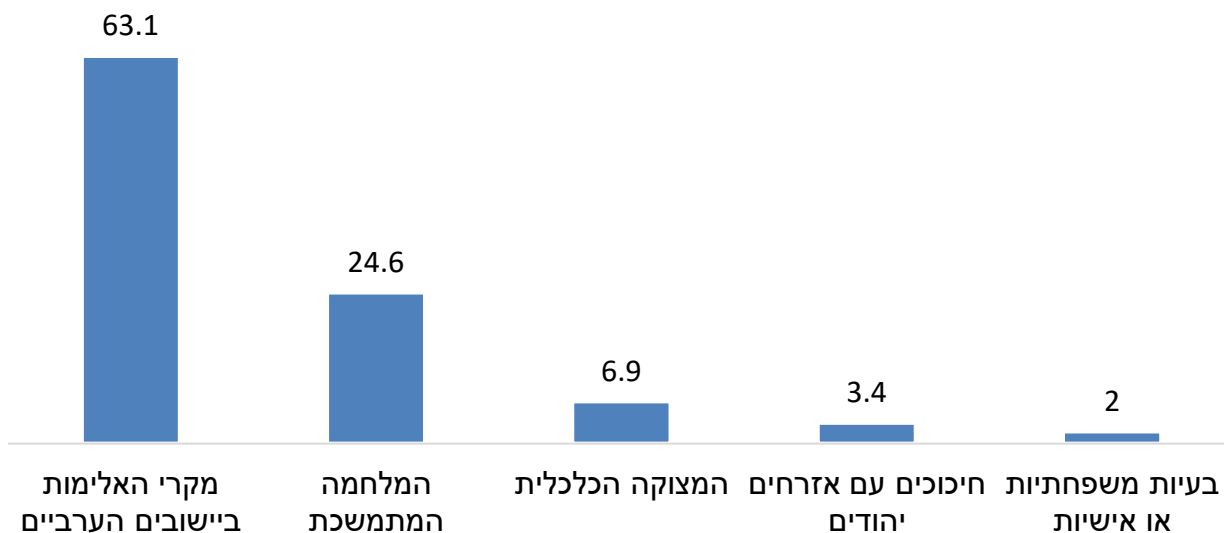
כיצד תגדיר את תחושת הביטחון האישי שלך כיום?
(באחוזים)

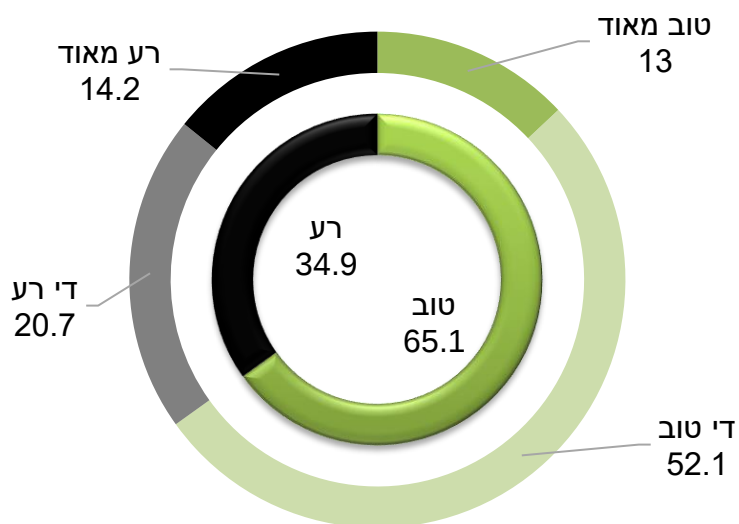
¹ דבר, 27.11.2024, <https://www.davar1.co.il/562120>

תוכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

מה הגורם העיקרי המשפיע כיום לרעה על תחושת הביטחון האישי שלך או על מצב רוחך? (באחוזים)

מהו מצבך הכלכלי כיום? (באחוזים)

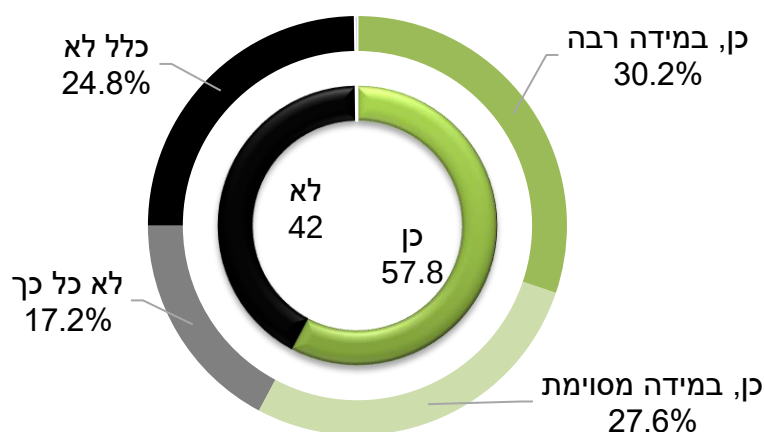
היחסים בין הערבים ליהודים ותחושת השייכות למדינה

היחסים בין הערבים ליהודים בתוך ישראל מושפעים מהסכסוך הישראלי-פלסטיני, והם עומדים למבחן כל אימת שפורץ סבב של אלימות בין ישראל לפלסטינים. בימיה הראשונים של המלחמה שררה מתיחות בין שתי הקבוצות, והדבר השתקף בממצאי הסקר שערכה תוכנית קונרד אדנאואר בנובמבר 2023: רוב הציבור הערבי (69.8%) חשבו אז כי המלחמה פוגעת בסולידריות בין הערבים ליהודים.

תוכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

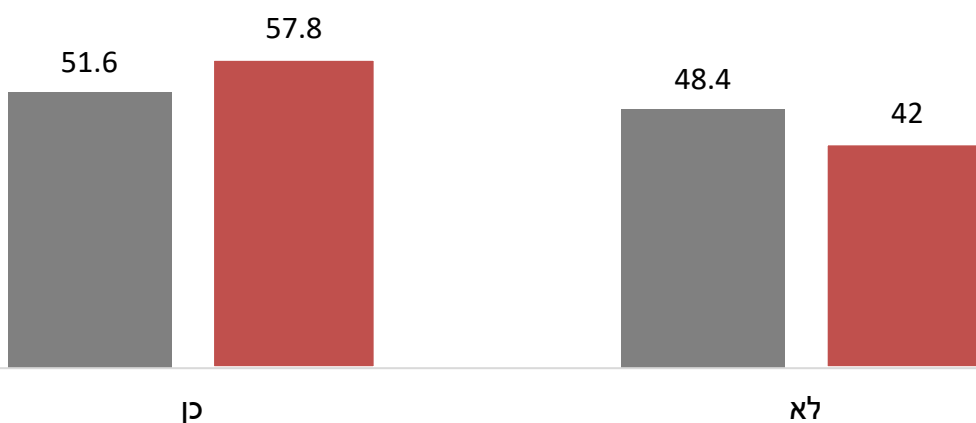
הסקר הנוכחי מגלה תמונה הפוכה לגמרי. רוב בציבור הערבי (57.8%) מרגישים כי בשנה האחרונה, בצל המלחמה, דווקא התהוותה תחושה של שותפות גורל בין הערבים ליהודים. מנגד, 42% אינם מרגישים כך. השוואה של ממצאי הסקר הנוכחי לממצאי הסקר הקודם, שנערך בחודש יוני, מצביעה על מגמה חיובית: שיעורם של הנשאלים שסברו אז כי נוצרה תחושת שותפות גורל ערבית-יהודית עמד על 51.6% בלבד, ואילו הממצא בסקר הנוכחי מייצג עלייה מובהקת מבחינה סטטיסטית במדד זה.

האם נוצרה תחושה של שותפות גורל בין הערבים ליהודים בישראל בעקבות המלחמה בשנה האחרונה? (באחוזים)

האם נוצרה תחושה של שותפות גורל בין הערבים ליהודים בישראל בעקבות המלחמה? (באחוזים)

■ יוני 2024 ■ דצמבר 2024

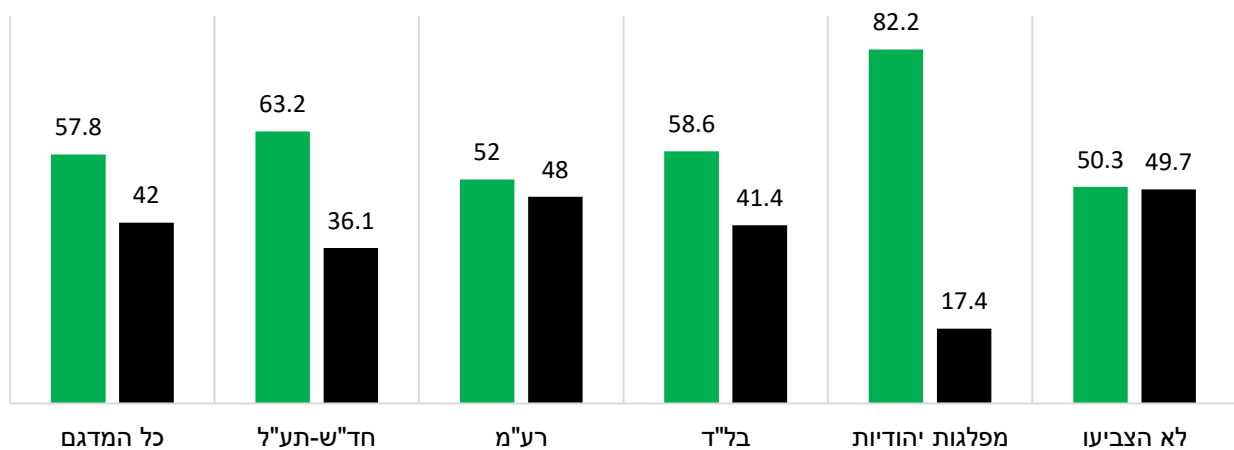

תוכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

מבדיקת התשובות על פי דפוסי ההצבעה בבחירות האחרונות לכנסת עולה, כי רוב מכריע בקרב הערבים שהצביעו למפלגות היהודיות (82.2%) סבורים כי המלחמה יצרה תחושת שותפות גורל בין הערבים ליהודים בישראל. בקרב מצביעי המפלגות הערביות עולה תמונה מעניינת. מצביעי חד"ש-תע"ל (63.2%) מחזיקים בדעה זו יותר משמחזיקים בה מצביעי בל"ד (58.6%) ומצביעי רע"מ (52.0%). מצביעי חד"ש דוגלים בשיתוף פעולה פוליטי ערבי-יהודי ולכן אין זה מפתיע כי הם מרגישים כי תחושת השותפות בין שתי האוכלוסיות התחזקה בשנה האחרונה. הממצא המפתיע הוא, שדווקא מצביעי רע"מ, התומכים יותר מאחרים בהשתלבות הערבים בממשלה, מחזיקים בדעה הספקנית ביותר בעניין זה.

**האם נוצרה תחושה של שותפות גורל
בין הערבים ליהודים בישראל בעקבות המלחמה בשנה האחרונה?**
(לפי דפוסי ההצבעה בבחירות לכנסת ה-25, באחוזים)

■ כן ■ לא

תמונה אחרת עולה במישור היחסים בין האזרח הערבי למדינה. חלק לא מבוטל (39.4%) מהנשאלים מעידים כי תחושת השייכות שלהם למדינה נחלשה בעקבות המלחמה בשנה האחרונה. שיעור דומה (42.3%) מציינים כי המלחמה לא שינתה לכאן או לכאן את תחושותיהם ביחס למדינה. רק 17.4% ממשפטי הסקר מעידים כי תחושת השייכות שלהם למדינה דווקא התחזקה בעקבות המלחמה בשנה האחרונה.

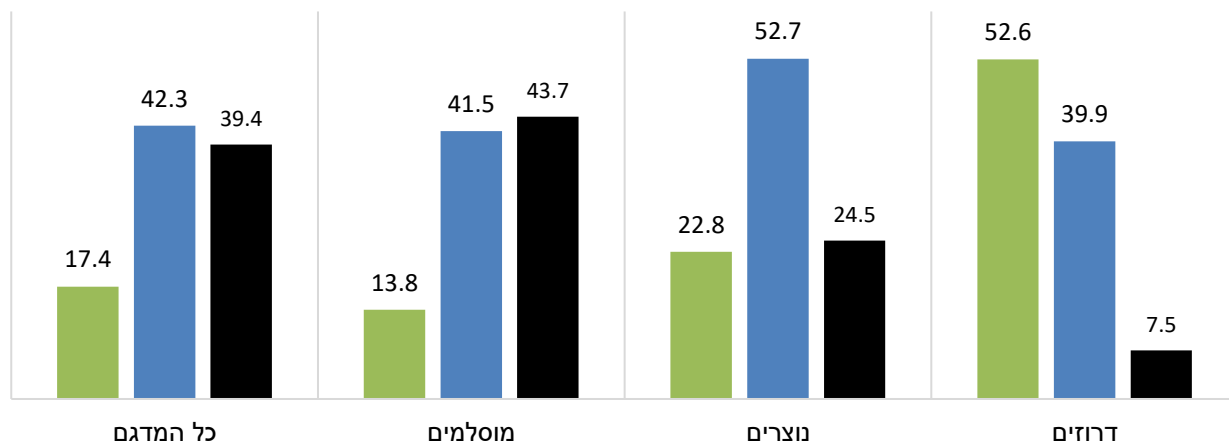
התפלגות התשובות לפי ההשתייכות לדת מלמדת כי מחצית מן הדרוזים (52.6%) מעידים כי תחושת השייכות שלהם למדינה התחזקה, ורק 7.5% מהם מרגישים כי היא נחלשה. הממצא אינו מפתיע בהתחשב בעובדה שרבים מבני העדה הדרוזית משולבים בכוחות הביטחון ויש להם חלק פעיל בלחימה לאורך השנה האחרונה. בצד זאת, בולטת לעין העובדה ששיעור המוסלמים המציינים כי תחושת השייכותם למדינה נחלשה (43.7%) גבוה כמעט פי שניים משיעורם של הנוצרים הסבורים כך (24.5%).

התפלגות התשובות לפי דפוסי ההצבעה בבחירות האחרונות לכנסת מראה כי שיעור די גבוה בקרב כל מצביעי המפלגות הערביות מרגישים כי תחושת השייכותם למדינה נחלשה. בקרב מצביעי חד"ש-תע"ל תחושה זו בולטת מעט יותר (אך באופן מובהק מבחינה סטטיסטית) מזו שבקרב מצביעי רע"מ או בל"ד.

תוכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

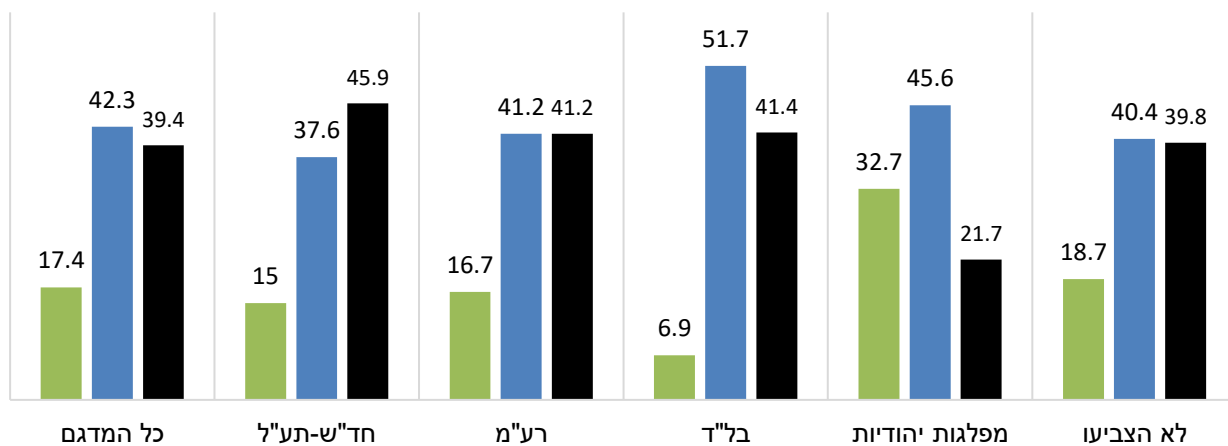
האם תחושת השייכות שלך למדינה התחזקה או נחלשה בעקבות המלחמה בשנה האחרונה?
(לפי ההשתייכות לדת, באחוזים)

■ התחזקה ■ לא השתנתה ■ נחלשה

האם תחושת השייכות שלך למדינה התחזקה או נחלשה בעקבות המלחמה בשנה האחרונה?
(לפי דפוסי ההצבעה בבחירות לכנסת ה-25, באחוזים)

■ התחזקה ■ לא השתנתה ■ נחלשה

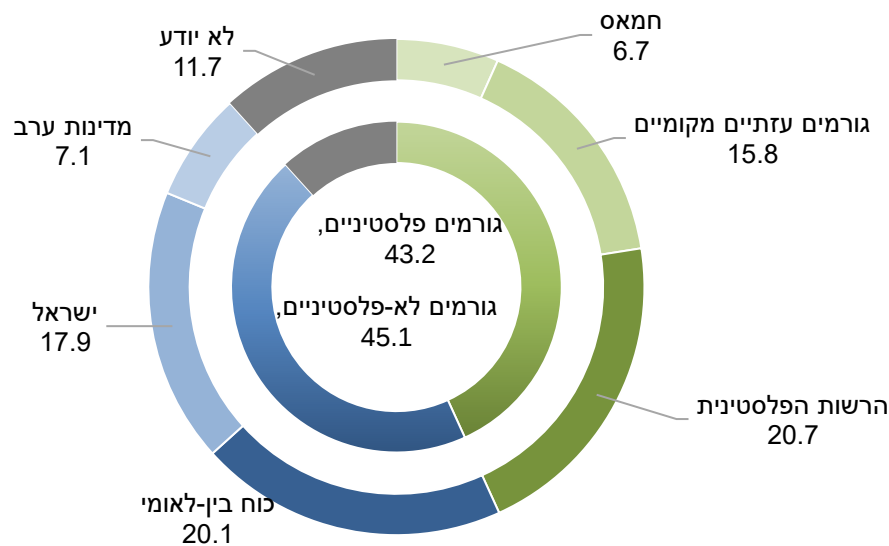

תוכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

שאלת היום שאחרי המלחמה: מי אמור לנהל את החיים ברצועת עזה?

בציבור הערבי חלוקות הדעות על זהותו של הגורם שיש להטיל עליו את האחריות לניהול החיים ברצועת עזה לאחר המלחמה. 43.2% סבורים כי יש להפקיד את ניהול החיים ברצועה בידיים פלסטיניות. האפשרות העדיפה היא הרשות הפלסטינית (20.7%), ולאחריה גורמים עזתיים מקומיים (15.8%) ולבסוף חמאס (6.7%). מנגד, שיעור דומה (45.1%) סבורים כי יש להטיל אחריות זו על גורם חיצוני לא-פלסטיני. האפשרות העדיפה היא כוח בין-לאומי (20.1%) או ישראל (17.9%), ולבסוף מדינות ערב (7.1%).

מיהו הגורם שיש להטיל עליו את האחריות לניהול החיים ברצועת עזה לאחר המלחמה? (באחוזים)

התפלגות התשובות על פי דפוסי ההצבעה בבחירות חושפת חילוקי דעות מהותיים בין מצביעי המפלגות הערביות. ככלל, מצביעי המפלגות הערביות מסכימים כי לאחר המלחמה יש להפקיד את ניהול ענייני הרצועה בידיים פלסטיניות. עם זאת, רמת האמון של מצביעי חד"ש-תע"ל ושל מצביעי רע"מ ברשות הפלסטינית (26.3% ו-25.5% בהתאמה) גבוהה באופן מובהק מזו של מצביעי בל"ד בה (13.8%). לעומת זאת, מצביעי בל"ד תומכים בגורמים עזתיים מקומיים (27.6%) בשיעור גבוה באופן מובהק יותר ממצביעי חד"ש-תע"ל או מצביעי רע"מ (13.5% ו-20.6% בהתאמה). על כל פנים, רמת האמון של מצביעי המפלגות הערביות השונות בחמאס נמוכה מאוד: חד"ש-תע"ל – 8.3%, בל"ד – 6.9% ורע"מ – 4.9%.

מצביעי המפלגות היהודיות כמעט שלא נותנים אמון בגורמים עזתיים מקומיים (2.1%) או בחמאס (0.8%). הם סבורים כי ניהול החיים ברצועת עזה ביום שאחרי המלחמה צריך להימסר לאחד משלושת הגורמים הבאים: הרשות הפלסטינית (33.4%), כוח בינלאומי (27.8%), או ישראל (25.5%).

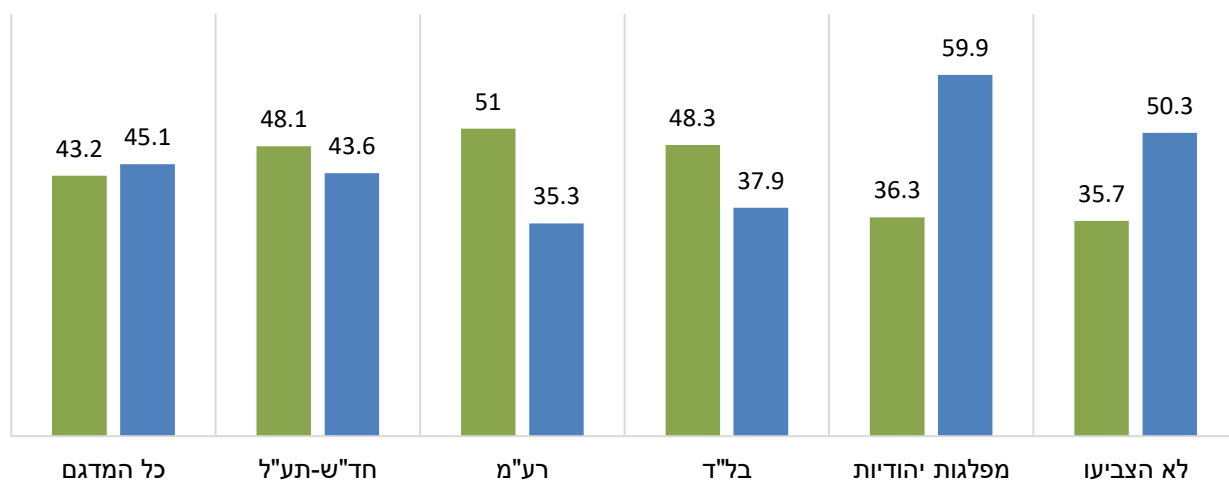
בהשוואה לממצאי הסקר הקודם שנערך בחודש יוני האחרון, מתברר כי פחתה במידה ניכרת רמת האמון של הערבים בישראל ביכולתם של גורמים פלסטיניים מקומיים או של חמאס לנהל את החיים ברצועת עזה ביום שאחרי המלחמה. מנגד, שיעור גבוה יותר באופן מובהק בסקר הנוכחי לעומת השיעור בסקר הקודם סבורים כי דווקא על ישראל להיות אחראית לניהול החיים ברצועת עזה לאחר המלחמה. אין לפרש זאת בהכרח כתמיכה

תוכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

בשליטה של ישראל בעזה לאחר המלחמה או כהצדקתה; ייתכן שמדובר בשילוב בין התקווה שהמלחמה תגיע סוף-סוף לסיימה לבין ההבנה שממשלת ישראל, בנסיבות הפוליטיות הקיימות, לא תמהר להסיג את כוחותיה מהרצועה גם בתום המלחמה.

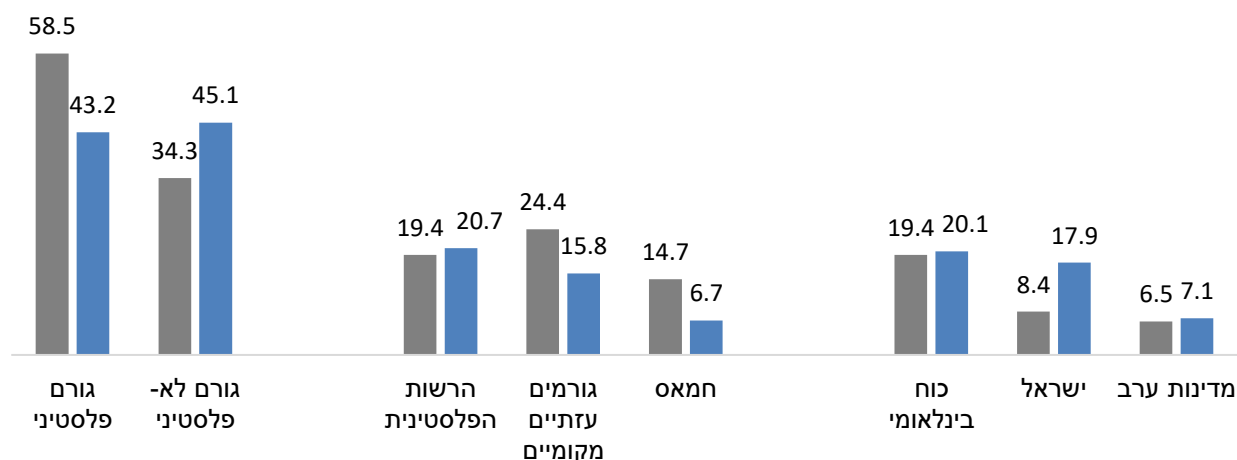
מי אמור לשאת באחריות לניהול החיים ברצועת עזה לאחר המלחמה? (לפי דפוסי ההצבעה בבחירות לכנסת ה-25, באחוזים)

גורם לא-פלסטיני גורם פלסטיני

מי אמור לשאת באחריות לניהול החיים ברצועת עזה לאחר המלחמה? (באחוזים)

דצמבר 2024 יוני 2024

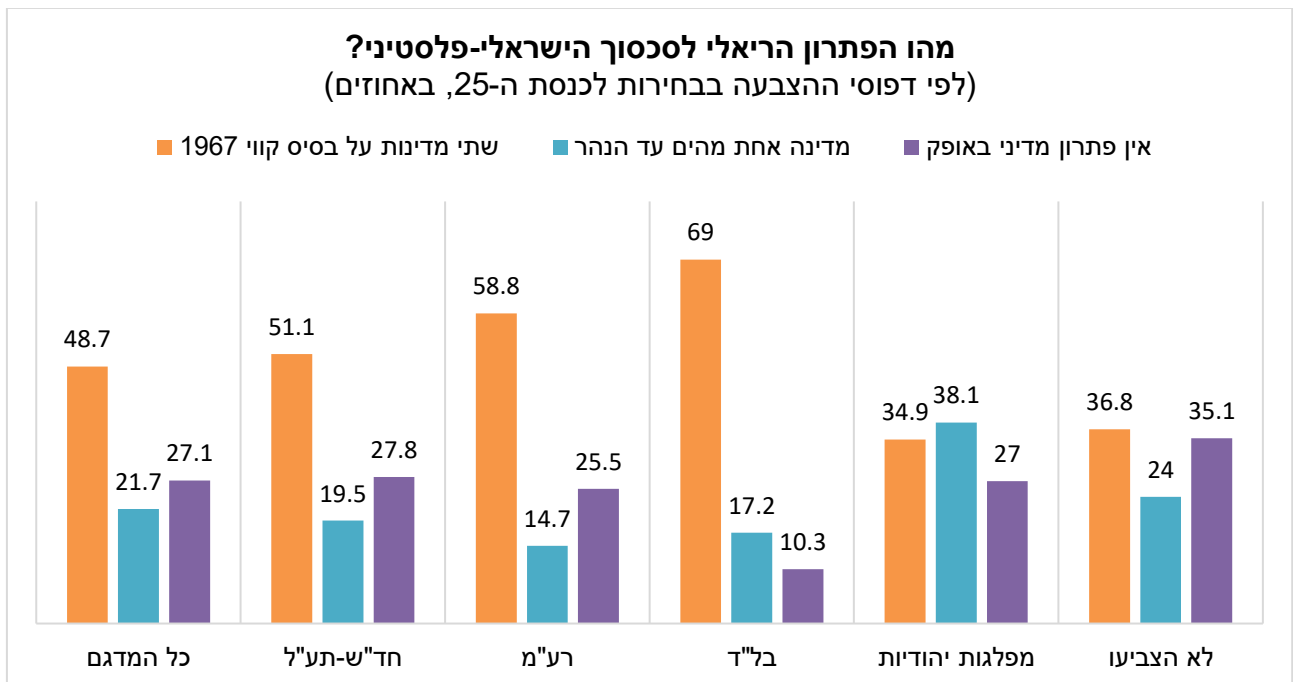
תוכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

פתרון הסכסוך הישראלי-פלסטיני ושאלת הנורמליזציה בין ישראל לסעודיה

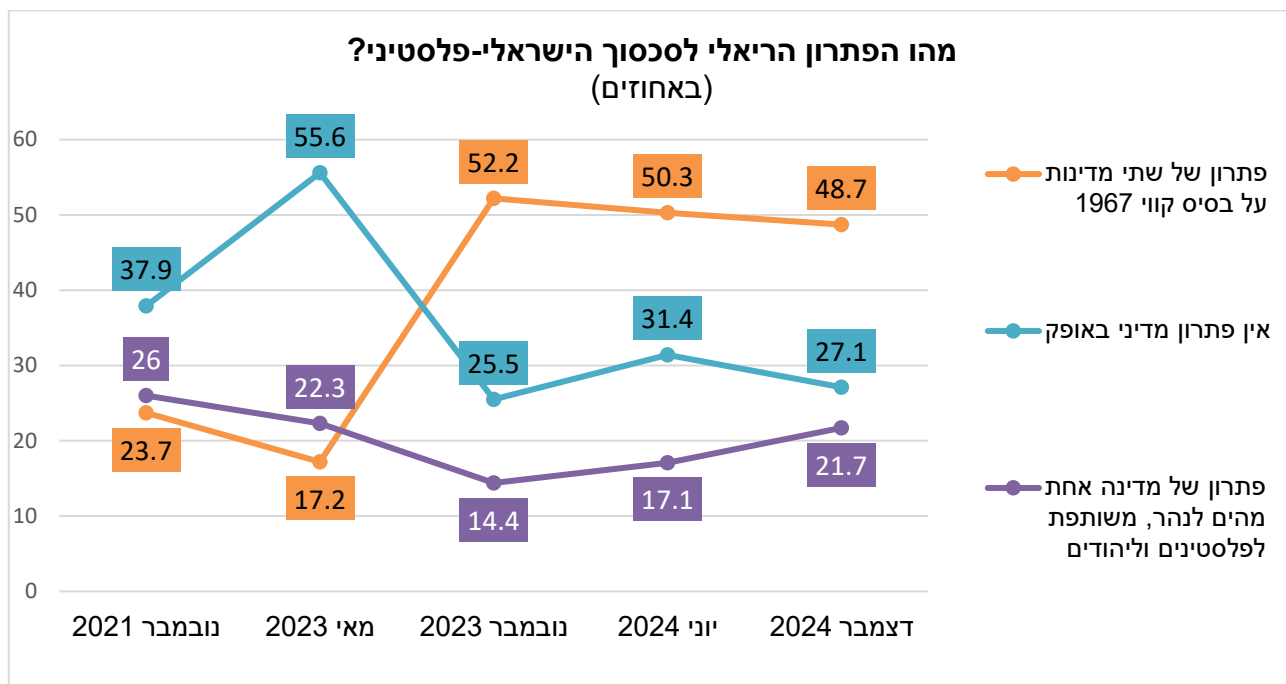
מחצית ממשתתפי הסקר (48.7%) סבורים כי הפתרון הריאלי לסכסוך הישראלי-פלסטיני הוא פתרון של שתי מדינות על בסיס קווי 1967. האחרים נחלקים בין הסבורים כי אין פתרון מדיני באופק (27.1%) לבין המאמינים כי הפתרון הריאלי הוא מדינה אחת, מהים ועד הנהר, המשותפת לפלסטינים וליהודים (21.7%).

התפלגות התשובות על פי דפוסי ההצבעה בבחירות לכנסת חושפת כי בקרב מצביעי המפלגות הערביות שוררת הסכמה כי פתרון של שתי מדינות על בסיס קווי 1967 הוא הפתרון הריאלי לסכסוך. מצביעי בל"ד (69%) תומכים בפתרון זה בשיעור גבוה בהרבה משיעורם בקרב מצביעי רע"מ (58.8%) או מצביעי חד"ש-תע"ל (51.1%), בהתאמה. לעומת זאת, בקרב מצביעי המפלגות היהודיות חלוקות הדעות על השאלה אם הפתרון הריאלי לסכסוך הוא שתי מדינות (34.9%) או מדינה אחת (38.1%).

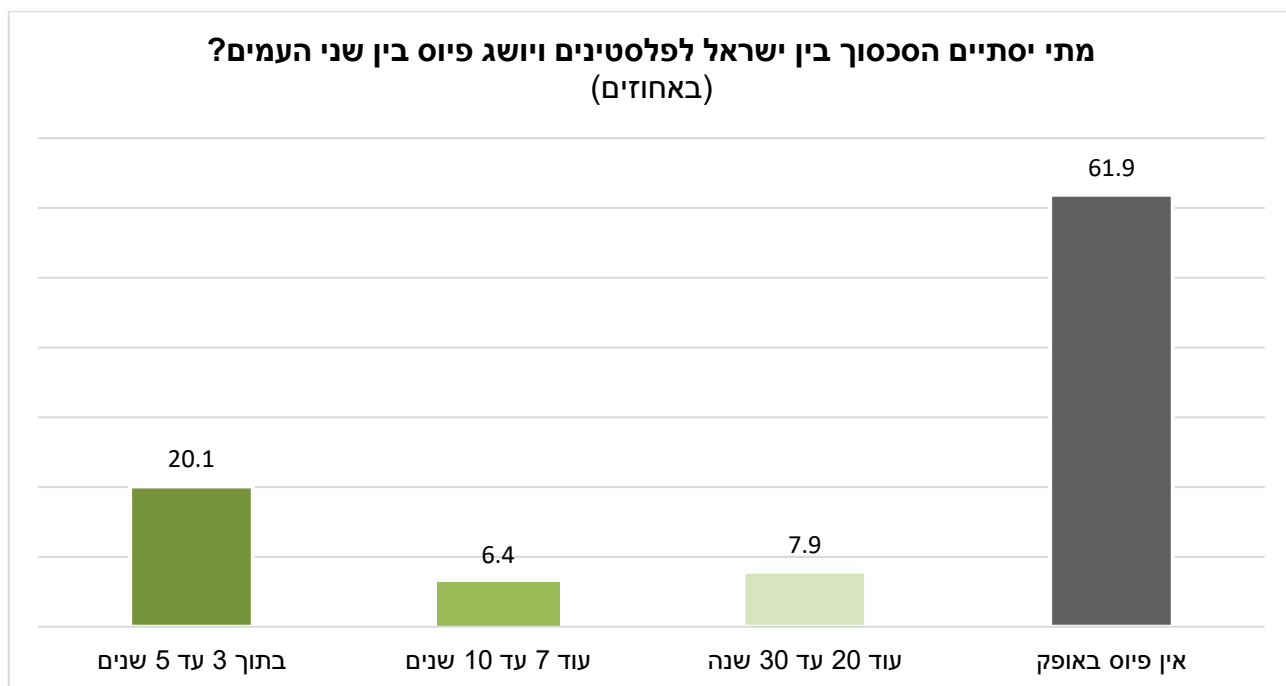
שאלה זו הוצגה כמה פעמים בסקרים שערכה תוכנית קונרד אדנאואר בשנים האחרונות בקרב הציבור הערבי בישראל. עד לפני פרוץ המלחמה ב-7 באוקטובר 2023 סברו רק מעטים בציבור הערבי כי הפתרון הריאלי הוא פתרון של שתי מדינות, ואילו הרוב סברו אז כי אין פתרון מדיני באופק. בעקבות המלחמה נעשה פתרון שתי המדינות לאפשרות ריאלית יותר בעיני הציבור הערבי בהשוואה לחלופות האחרות. בסקר הנוכחי (דצמבר 2024) מסתמן גידול קטן – אך מובהק מבחינה סטטיסטית – בשיעורם של הסבורים כי הפתרון הריאלי הוא דווקא מדינה אחת. עם זאת, עדיין זו דעת מיעוט בציבור הערבי.

תוכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

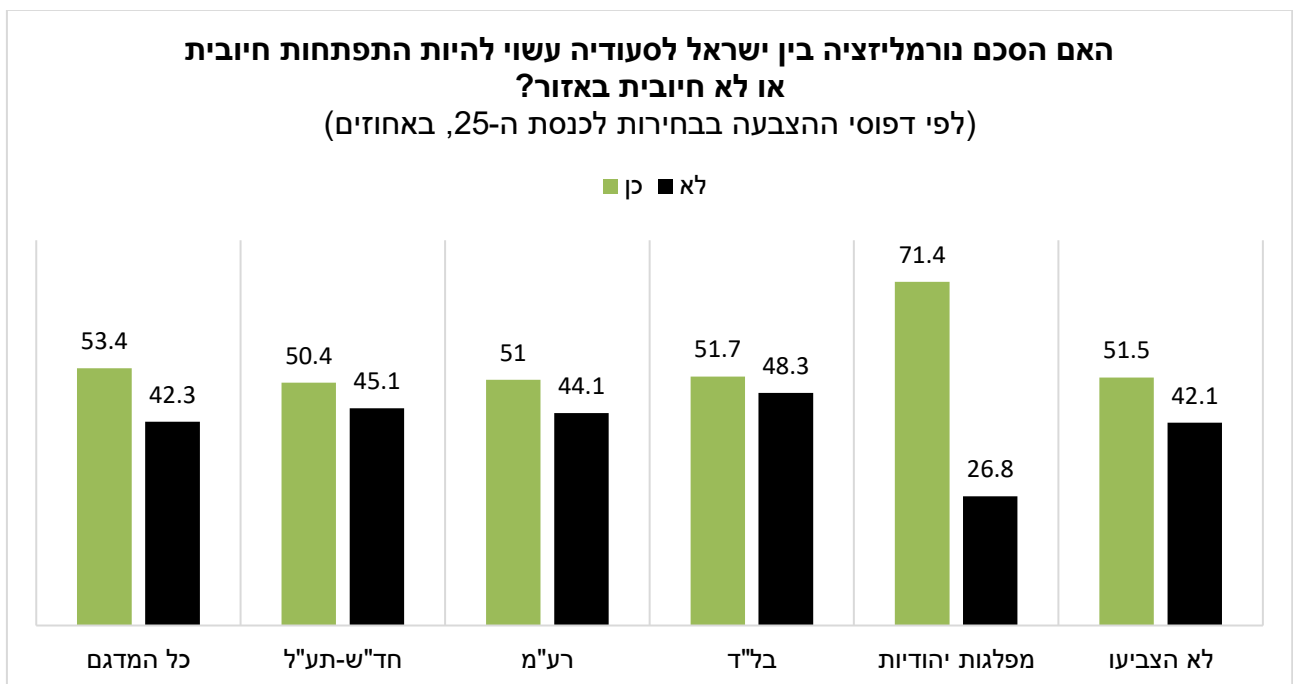
משתתפי הסקר נשאלו מתי לדעתם יסתיים הסכסוך בין ישראל לפלסטינים וישרור פיוס בין שני העמים. רוב בתוך הציבור הערבי (61.9%) אינו מאמין שיש באופק פיוס בין הצדדים. מנגד, רבע ממשתתפי הסקר (26.5%) מאמינים כי סיום הסכסוך ופיוס בין העמים יושג בתוך עשור: חלקם הגדול (20.1%) סבורים כי סיום הסכסוך ופיוס בין העמים יושג בתוך 5 שנים לכל היותר, ואילו 6.4% סבורים כי הפיוס יושג בתוך 7 עד 10 שנים. בצידם, שיעור קטן (7.9%) חושבים שפיוס יושג בתוך תקופה של דור אחד (20–30 שנה).

תוכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

אשר לעתיד המדיני של האזור, משתתפי הסקר נשאלו לדעתם על הסכם נורמליזציה אפשרי בין ישראל לסעודיה. מחצית מהציבור הערבי (53.4%) סבורים כי הסכם נורמליזציה בין ישראל לסעודיה עשוי לסמן התפתחות חיובית באזור, ואילו 42.3% אינם רואים בכך התפתחות חיובית.

רוב גדול בקרב מצביעי המפלגות היהודיות (71.4%) סבורים כי הסכם נורמליזציה בין ישראל לסעודיה עשוי לסמן התפתחות חיובית באזור; מחציתם (46.8%) אף סבורים כי מדובר בהתפתחות חיובית ביותר. מצביעי המפלגות הערביות מאמצים עמדה זהירה יותר: אמנם מחציתם רואים בהסכם נורמליזציה בין ישראל לסעודיה התפתחות חיובית, אולם שיעורם של מצביעי רע"מ ושל מצביעי חד"ש-תע"ל הרואים בכך התפתחות חיובית מאוד (29.4% ו-21.1% בהתאמה) גבוה באופן מובהק משיעורם של מצביעי בל"ד החושבים כך (10.3%). מנגד, שיעורם של מצביעי בל"ד הסבורים כי מדובר בהתפתחות מאוד לא חיובית (37.9%) גבוה באופן מובהק משיעורם של מצביעי רע"מ (28.4%) ושל מצביעי חד"ש-תע"ל (30.1%) החושבים כך.

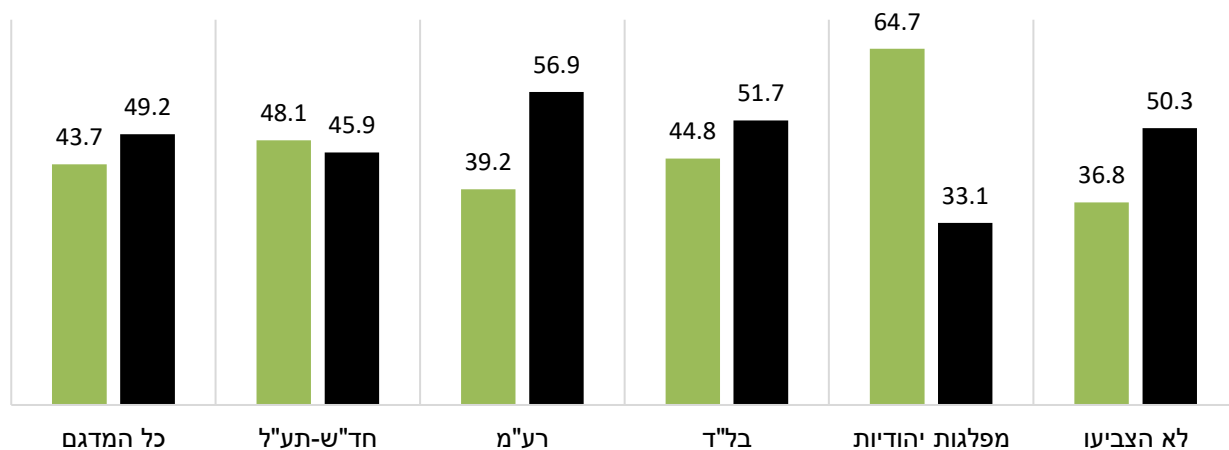
חילוקי דעות נרשמו בתשובות על השאלה אם פתרון הסכסוך הישראלי-פלסטיני אמור להיות תנאי מקדים להסכם נורמליזציה בין ישראל לסעודיה: מחצית מהציבור הערבי (49.2%) השיבו בשלילה ו-43.7% השיבו בחיוב. לשון אחר, מבחינת מחצית מהציבור הערבי אין כל מניעה להתקדם להסכם נורמליזציה נוסף בין ישראל לשכנותיה הערביות גם אם הסכסוך הישראלי-פלסטיני עדיין לא בא על פתרונו.

בקרב מצביעי המפלגות הערביות, מצביעי רע"מ (56.9%) משוכנעים יותר ממצביעי בל"ד (51.7%) וממצביעי חד"ש-תע"ל (45.9%), בהתאמה. דווקא רוב מצביעי המפלגות היהודיות (64.7%) משוכנעים יותר ממצביעי המפלגות הערביות כי יש לפתור תחילה את הסכסוך הישראלי-פלסטיני, ורק לאחר מכן להתקדם להסכם נורמליזציה בין ישראל לסעודיה.

תוכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

האם יש להציב את פתרון הסכסוך הישראלי-פלסטיני כתנאי מקדים
להסכם נורמליזציה בין ישראל לסעודיה?
(לפי דפוסי ההצבעה בבחירות לכנסת ה-25, באחוזים)

■ כן ■ לא

תוכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

השתתפות הערבים בבחירות ושותפותם הפוליטית בממשלה

על פי ממצאי הסקר, אילו נערכו הבחירות היום, שיעור ההצבעה הצפוי של הבוחרים הערבים בבחירות לכנסת הוא 53.3%. בשקלול ממצאים אלו ובהתבסס על ניסיון העבר הנוגע להתנהגות הבוחרים הערבים, ניתן להעריך כי אילו התמודדו שלוש הרשימות הערביות בנפרד – חד"ש-תע"ל, רע"מ, בל"ד – כשם שעשו בבחירות הקודמות, חד"ש-תע"ל ורע"מ צפויות לזכות ב-5 ו-4 מושבים בהתאמה, ואילו בל"ד אינה צפויה לעבור את אחוז החסימה.

כעת נשאלו משתתפי הסקר: האם על מפלגה ערבית להשתתף בקואליציה שתקום אחרי הבחירות הבאות? רוב גדול בציבור הערבי (71.8%) תומך במהלך כזה. מחצית מהציבור הערבי (47.8%) תומכים בהצטרפותה של מפלגה ערבית לכל קואליציה שתקום ולא רק לממשלת מרכז-שמאל. מנגד, רק 12.5% מתנגדים בתוקף להצטרפותן של מפלגות ערביות לקואליציה וגם לתמיכה של מפלגות ערביות בקואליציה (באמצעות "גוש חוסם" בכנסת).

האם על מפלגה ערבית להצטרף לקואליציה שתקום אחרי הבחירות הבאות? (באחוזים)

כן, בכל ממשלה שתקום אחרי הבחירות הבאות, 47.8

כן, 71.8

כן, אבל רק בממשלת מרכז-שמאל, 24.0

לא, אבל מפלגה ערבית רשאית לתמוך בקואליציה מבחוץ בתמורה להישגים ממשיים לחברה הערבית, 12.9

לא, 25.4

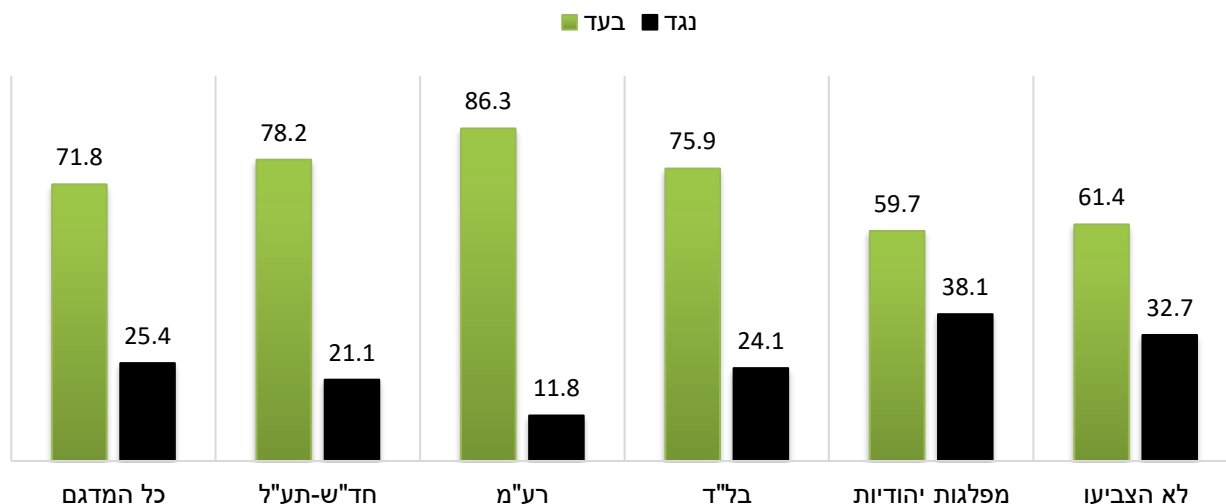
אסור למפלגה ערבית להצטרף לקואליציה או לתמוך בה מבחוץ בשום תנאי, 12.5

שיעור התמיכה הגבוה ביותר בהצטרפותה של מפלגה ערבית לקואליציה שתקום אחרי הבחירות הבאות נמדד בקרב מצביעי רע"מ (86.3%), ואחריהם בקרב מצביעי חד"ש-תע"ל (78.2%) ומצביעי בל"ד (75.9%). עם זאת, למרבה ההפתעה, דווקא בקרב מצביעי בל"ד נמדד שיעור התמיכה הגבוה ביותר בהצטרפותה של מפלגה ערבית לכל קואליציה שתקום (62.1%) ולא רק לממשלת מרכז-שמאל. שיעור זה גבוה באופן מובהק משיעורם של מצביעי רע"מ (53.9%) ושל מצביעי חד"ש-תע"ל (42.9%) התומכים בכך.

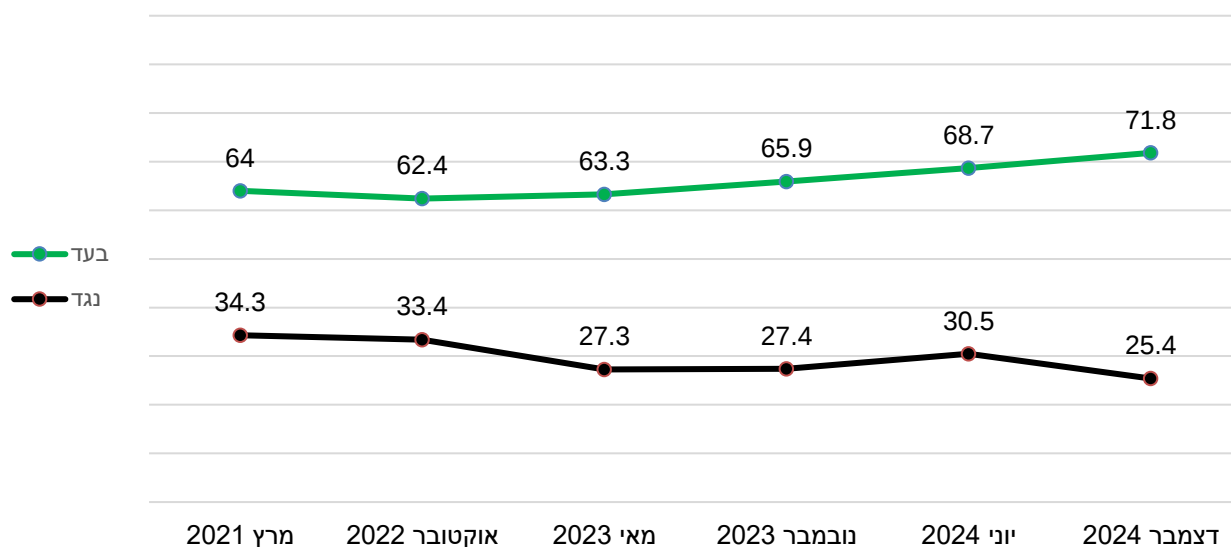
עיון במגמה המסתמנת בסקרים שערכה תוכנית קונרד אדנאואר בשנים האחרונות מלמד, כי בסקר הנוכחי נמדד בציבור הערבי שיעור התמיכה הגבוה ביותר בשנים האחרונות בהצטרפותה של מפלגה ערבית לקואליציה, ולצידו השיעור הנמוך ביותר של המתנגדים למהלך כזה. מתברר כי הצטרפותה של מפלגת רע"מ לממשלת בנט-לפיד בעקבות בחירות 2021 – הצטרפות אשר נחשבה אז לחידוש יוצא דופן בפוליטיקה הערבית – הפכה כיום למסוכמת המקובלת על רובו המכריע של הציבור הערבי.

תוכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

**עמדת הציבור הערבי ביחס להצטרפותה של מפלגה ערבית לקואליציה
אחרי הבחירות הבאות לכנסת
(לפי דפוסי ההצבעה בבחירות לכנסת ה-25, באחוזים)**

**עמדת הציבור הערבי ביחס להצטרפותה של מפלגה ערבית לקואליציה
(בשנים נבחרות, באחוזים)**

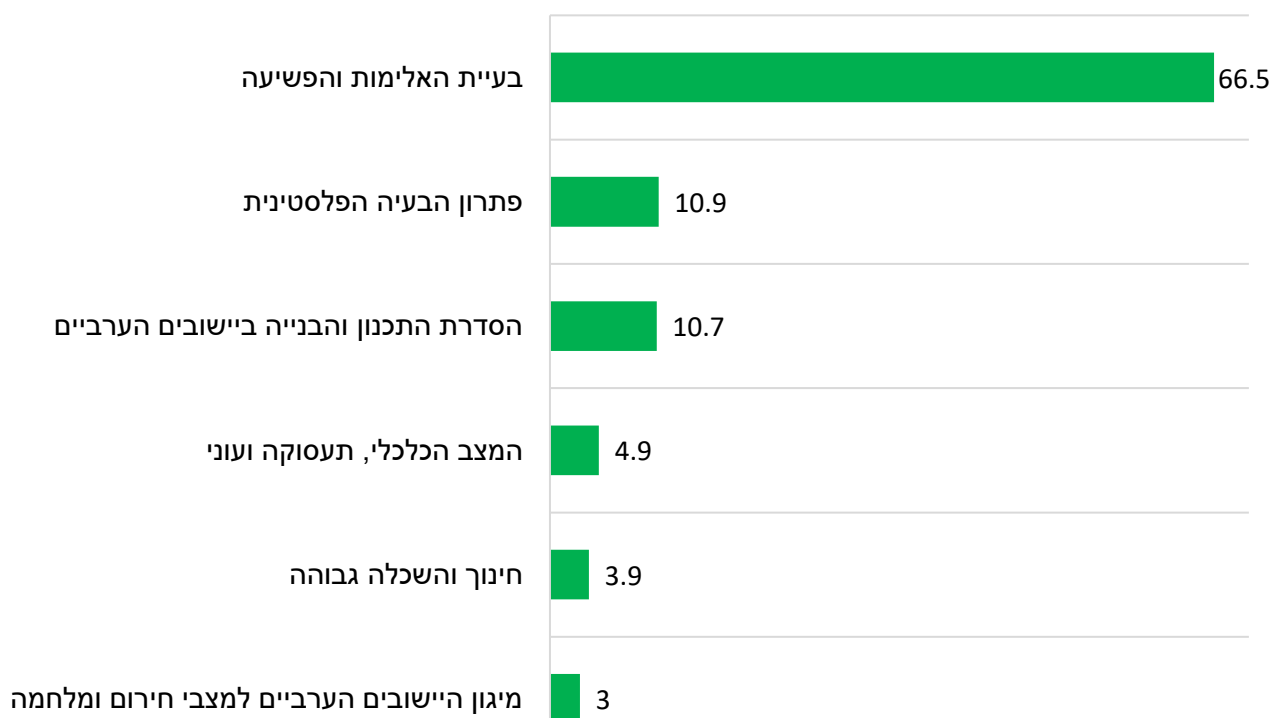
תוכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

סדר היום של הציבור הערבי

המלחמה המתמשכת לא שינתה את סדר היום של הציבור הערבי. בעיית הפשיעה והאלימות ממשיכה להתבסס בראש סולם העדיפויות (66.5%), והיא מאפילה בחשיבותה על כל הסוגיות האחרות: פתרון הבעיה הפלסטינית (10.9%), הסדרת התכנון והבנייה ביישובים הערביים (10.7%), המצב הכלכלי, התעסוקה והעוני (4.9%), החינוך וההשכלה הגבוהה (3.9%), ואף על מיגון היישובים הערביים למצבי חירום ומלחמה (3%).

פתרון הבעיה הפלסטינית חשוב מעט יותר עבור מצביעי בל"ד (17.2%) ועבור מצביעי חד"ש-תע"ל (15%) לעומת מצביעי רע"מ (9.8%). עבור מצביעי המפלגות היהודיות – ברובם דרוזים המתגוררים ביישובים בצפון הארץ אשר סבלו רבות משיגורי טילים מלבנון במהלך המלחמה – סוגיית מיגון היישובים הערביים למצבי חירום ומלחמה חשובה יותר בהשוואה לממוצע הכללי של המדגם (7.8% לעומת 3%, בהתאמה).

מהי הסוגייה החשובה ביותר כיום עבור הציבור הערבי בישראל?
(באחוזים)

תוכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

שאלת הזהות האישית

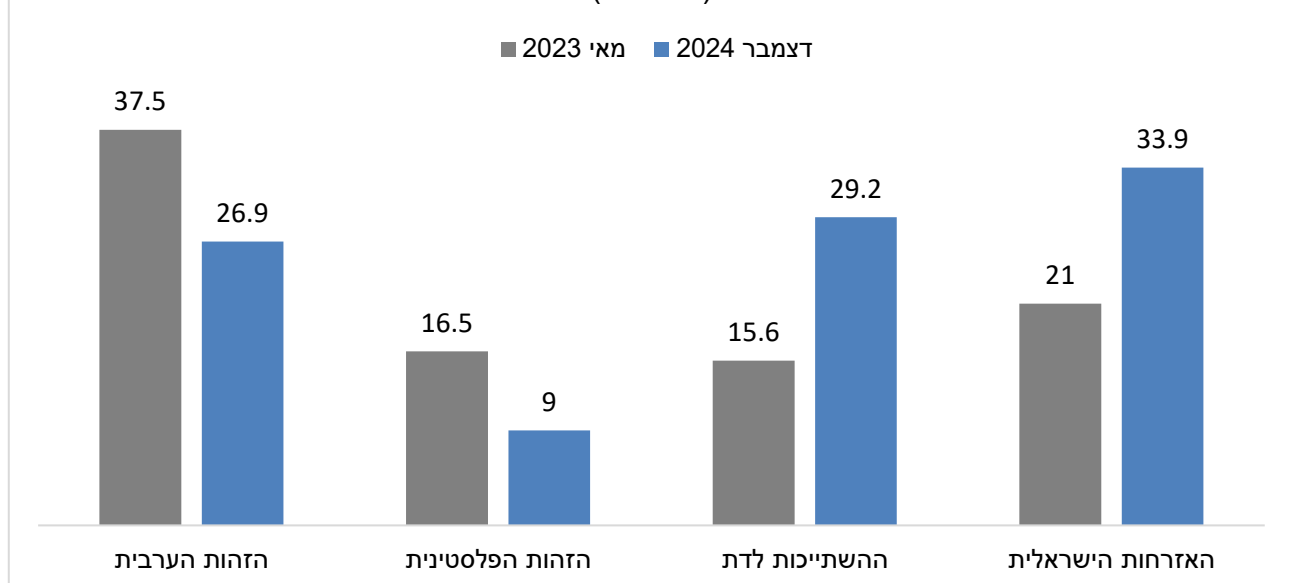
על פי ממצאי הסקר, בזהותם האישית של האזרחים הערבים יש שלושה מרכיבים דומיננטיים: האזרחות הישראלית (33.9%), ההשתייכות לדת (29.2%) והזהות הערבית (26.9%). רק חלק קטן (9%) ציינו כי המרכיב החשוב ביותר עבורם הוא הזהות הפלסטינית.

יש להעיר כי בפני משתתפי הסקר הוצג המרכיב הישראלי במונח "אזרחות" ולא במונח "זהות". עם זאת, לא ניתן להתעלם מן העובדה כי בעבור חלק לא מבוטל מהאזרחים הערבים, האזרחות הישראלית היא המרכיב החשוב ביותר בהגדרת זהותם האישית. יתרה מכך: הסקר הנוכחי מצא כי כיום – ייתכן שבהשפעת המלחמה המתמשכת – האזרחות הישראלית (האינסטרומנטלית) חשובה יותר ממרכיב הזהות הערבית המקפל בתוכו משמעויות עמוקות יותר כגון דת, לאומיות, תרבות, מסורת, שפה וערכים.

השוואת ממצאי הסקר הנוכחי לממצאי הסקרים שערכה תוכנית קונרד אדנאואר בשנתיים האחרונות חושפת שתי מסקנות מעניינות. האחת, מרכיב האזרחות הישראלית הולך ומתחזק בצל המלחמה, וכעת ניתן לקבוע כי מדובר במגמה יציבה. יש בכך כדי להסביר מדוע רבים בציבור הערבי מרגישים כי המלחמה בשנה האחרונה יצרה תחושה של שותפות גורל בין ערבים ליהודים בתוך ישראל.

מסקנה שנייה היא, שמרכיבי הזהות הלאומיים – הזהות הערבית הכללית והזהות הפלסטינית הפרטיקולרית – הלכו ונשחקו במידה ניכרת במהלך השנתיים האחרונות. בסקר שנערך במאי 2023 נהנו שני המרכיבים הללו ממעמד דומיננטי בהגדרת הזהות האישית של האזרח הערבי בתוך ישראל (54% בסך הכול), אולם בסקר הנוכחי נמצא כי משקלו של מרכיב הזהות האזרחית הישראלית כמעט השתווה למשקלם הכולל של שני מרכיבי הזהות הלאומיים. ממצא זה ממחיש כיצד הקונפליקט הישראלי-פלסטיני (המלחמה בעזה) והקונפליקט הישראלי-ערבי (המלחמה בלבנון) משפיעים על הגדרת הזהות האישית של האזרחים הערבים בתוך ישראל.

מהו המרכיב החשוב לך ביותר בהגדרת זהותך האישית?
(באחוזים)

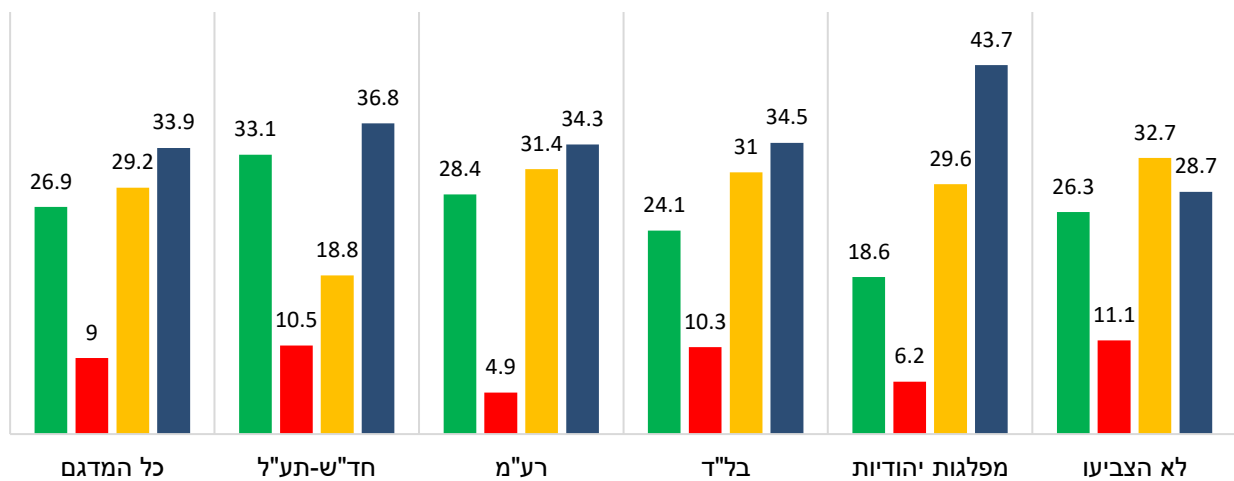

תוכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

יש לציין כי מרכיב האזרחות הישראלית גבוה במיוחד בקרב מצביעי המפלגות היהודיות, אולם הוא דומיננטי גם בקרב מצביעי כל המפלגות הערביות. המעניין הוא, שמרכיב הזהות הדתית דומיננטי לא רק עבור מצביעי רע"מ, שחלקם הגדול תומך בתנועה האסלאמית, אלא גם עבור מצביעי בל"ד, המחזיקים בתפיסת עולם ליברלית וחילונית. לעומת זאת, מרכיב הזהות הדתית חשוב פחות עבור מצביעי חד"ש-תע"ל. מנגד, באופן לא מפתיע, מרכיב הזהות הפלסטינית חשוב עבור מצביעי בל"ד יותר משהוא חשוב עבור מצביעי המפלגות הערביות האחרות.

מהו המרכיב החשוב לך ביותר בהגדרת זהותך האישית?
(לפי דפוסי ההצבעה בבחירות לכנסת ה-25, באחוזים)

■ הזהות הישראלית ■ ההשתייכות לדת ■ הזהות הפלסטינית ■ הזהות הערבית

הסקר נערך ביוזמת תוכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי, הפועלת מטעם קרן קונרד אדנאואר במרכז משה דיין ללימודי המזרח התיכון ואפריקה באוניברסיטת תל-אביב.

הסקר בוצע באמצעות מכון המחקר סטאט-נט בהנהלת יוסף מקלדה.

הנתונים נאספו בתאריכים 1–8 בדצמבר 2024 בסקר טלפוני שנערך בשפה הערבית בקרב מדגם מייצג של האוכלוסייה הערבית הבוגרת בישראל (בני 18 ומעלה).

גודל המדגם: 500 נשאלים; טעות הדגימה המרבית: $\pm 4.38\%$.